

Delavec izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto K 5.20, za pol leta K 2.60, za četrt leta K 1.30. Posamezna številka 10 vin. Naročnina za Nemčijo za celo leto 5 mark, za Ameriko 2 dolarja. Pošiljatve na uredništvo in upravništvo: Ljubljana, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

DELAVEC

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petiti vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokr. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklam. so poštn. ine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

Socialna politika v letu 1914.

Socialna politika v minulem letu ni prinesla mnogo ugodnih socialnih reform. Če primerjamo povprečno vse zakone in naredbe, ki so že obstojale in pa odredbe, ki so izšle leta 1914, se nam pokaže prej nazadovanje na tem polju nego napredek. Socialno-politiško delo so ovirali vojni dogodki. Za delavstvo je neugodna naredba z dne 25. julija glede državno-varovanih obratov, ki takorekoč popolnoma odpravlja delavsko koalicijsko pravo, ker omejuje med drugim tudi vsakršno delavsko gibanje, ki bi utegnulo motiti obratovanje. V zmislu te odredbe je bilo že mnogo delavcev obsojenih zaradi malenkostnih nepravilnosti na razmeroma hude kazni.

Cesarska naredba z dne 31. julija pooblašča trgov. ministrstvo, da odpravi nedeljski počitek za časa vojne. Ministrska naredba z istega dne odreja, da se razveljavljajo vsi zakoni in naredbe glede nedeljskega počitka. Nedeljski počitek je ostal v veljavi le v tiskarski stroki, kolikor se ne tiče posebnih izdaj listov.

Ministrska naredba z dne 15. julija, ki je stopila v veljavo 8. avgusta, razveljavlja naredbo z dne 15. julija 1891, po kateri smejo nadzorovati parne kotle in jih streči kakor tudi streči parne stroje in lokomotive take osebe, ki so napravile primerno izkušnjo. Med vojno smejo

opravljati tako službo tudi osebe, ki niso izprašane zanjo.

Cesarska naredba z dne 29. avgusta dovoljuje izjeme glede predpisov o nedeljskem počitku in izplačevanju mezde v rudarstvu za časa vojne. V zmislu zakona z dne 27. julija 1884, mora pričeti za rudarje nedeljski počitek najkasneje v nedeljo ob 6. zjutraj, zakon z dne 17. maja 1912 določa, da se morajo rudarske mezde izplačevati najmanj vsakih 14 dni. Te določbe so z gorenjo naredbo za čas vojne razveljavljene.

Brzojavno je naročilo meseca julija trgovinsko ministrstvo nekatere olajšave za trgovinski promet, in sicer glede zapiranja prodajalen na Sp. Avstrijskem, Štajerskem, Kranjskem, Primorskem, Tirolskem, Moravskem in Šleziji.

Glede pridobitev na socialno-politiškem polju je omenjati najprej zakon z dne 23. januarja, ki spreminja zakon o osebni dohodarini ter zvišuje neobdavčljivi minimum od 1200 K na 1600 K, zaradi česar odpade dosedanjih šest spodnjih dohodninskih stopinj.

Razentega so bile pri osebni dohodnini uvedene še nekatere olajšave. Po prejšnjem zakonu so smeli davkoplačevalci odtegniti za zavarovanja do 200 K sedaj do 300 K. Če so zakonski druge in otroci tudi zavarovani, sme znašati odtegnjen sedaj 600 K, dočim je znašal prej samo 400 K.

Na novo se smejo odtegovati od mezdnih ali službenih prejemkov, ki ne presežajo 3000 K, izdatki za nabavo delovnega orodja in delovne obleke, dalje

izdatki v posebno nevarnih, nepretrznih in nočnih obratih, vozna in v delovni kraj in domov, slednjič oni zneski, ki zagotavljajo podpore za bolezen, materinstvo, brezposelnost in nepridobitnost, ki jih plačujejo redoma poklicnim društvom ali pomožnim blagajnam. Novo je tudi znižanje davčne postavke za družinske predstojnike, ki imajo skrbeti za družinske člane brez samostojnega dohodka.

Zakon glede davka na žganje je datiran tudi s 23. januarjem. Po tem zakonu znaša konsumna davščina za liter alkohola 1 K 40 vin. in višja postavka pa 1 K 60 vin. Ta zakon je brez vsakršnega socialno-politiškega pomena, ki alkohol pač podražuje, ne pa omejuje njega uživanje.

Te zakone je rešil še parlament. Odredbe, ki so v naslednjem navedene, so bile uveljavljene s § 14. Parlament je bil zaradi vednih obstrukcij, najprej rusinske, potem pa češke dne 16. marca odgođen in na mesto parlamenta je stopil § 14. Ta stvar bi bila v drugi državi ali tudi ob drugačnih razmerah zbudila nejevoljo. To je uspeh obstrukcije. Vsi poskusi, da bi parlament zopet jel delovati, so se pa ponesrečili iz različnih vzrokov.

S § 14. je bil uveljavljen tudi zakon o nezgodnem zavarovanju za rudarje dne 8. aprila, drž. zak. št. 80. Naredba je uveljavila zakona, ki ga parlament ni mogel dokončati zaradi obstrukcije. Vlada izjavlja sama oficijelno, da se z naredbo izpolnjuje dolgoletna želja rudarjev. Ustanovila se je poklicnozadružna zavarovalnica zoper nezgode za rudarje s sedežem na Dunaju. Nje določbe se precej

LISTEK.

Priganjač kino.

Famozni taylorni sistem delovršbe v Ameriki je iznašel posebno novotarijo. Velika tovarna v Zedinjenih državah je napravila v svoji delavnici lasten kinematograf, s katerim je, kakor poročajo kapitalistiški časopisi, že doslej dosegla »znatne uspehe«. Porablja se ta kinematograf takole: Delavca fotografirajo med izdelovanjem kakega izdelka. Vsak njegov gib in vsak posamezni prijem se posname na pas (film-trak). Pred aparatom imajo uro, ki natančno označuje čas, ki je potreben za posamezni gib. Ura ima samo en kazalec, ki se zavrti v šestih minutah okolo in okolo. Kot model se porabi — seveda! — izvrsten delavec, ki velja kot vzoren. Pas (film), ki se na ta način napravi, se potem delavcem v delavnici kaže na platnu, da vidijo, kako se da najbolje izkoristiti njih delovna moč. Delo, ki so zanje potrebovali prej 37 minut, se da, kakor kaže kinematograf, izvršiti v devetih minutah. Ob koncu opisovanja tega aparata glede njegove porabe pravi pisec: »Ta pridobitev časa pomeni za delavca povišek njegovega zaslužka, zakaj, če se izvršuje delo kakor kažejo kinematografske slike, zasluži okolo 20 odstotkov več.« Koliko hitreje pa delavec obrabi svojo delovno moč, pa ta aparat ne pove.

Koliko vlakov je treba za prevoz enega vojnega zbora.

Vojni zbor obseza dve diviziji pešcev s pripadajočo artiljerijo, trenom in sanitetnimi oddelki. Za pešaški bragadi je treba 14 vlakov, za divizijsko artiljerijo 9, za glavni stan divizije, sanitetni oddelek po 11, torej skupaj 26 vlakov. Za elemente, ki pravzaprav ne pripadajo k zboru po divizijah, je treba računati: kavalerijski polk s 4 vlaki, artiljerijski zbor z 12 vlaki, peta brigada, ki se ob potrebi sestavi, s 7 vlaki, zborna ženijska kompanija z 1 vlakom in slednjič glavni stan zbora in ambulanca vsak z 2 vlaki. Skupaj je to 28 vlakov. Dalje je treba pošiljati: artiljerijski park vojnega zbora z 20 vlaki, oskrbovalni zbor z 41 vlaki, moštvo za gradnjo mostov in ambulanco po 2 vlaka, ženijska kompanija in mobilna remontna zloga po 1 vlak. Vse to velja za francoski vojni zbor, domala isto uredbo imajo tudi vse druge evropske države. Če seštejemo vse gorenje številke, vidimo, da potrebuje za boj urejeni vojni zbor sam 117 vlakov, ki ima vsak 45 do 50 voz, če ga hočemo prepeljati. Vsi vlaki imajo skupaj več nego 5000 voz.

Koliko stanejo letala.

Tekom sedanje svetovne vojne še menda ni minul noben teden, ne da bi se bilo poročalo o nesreči kakega letala, bo-

disi da je padlo na tla ali pa bilo sestreljeno iz zraka. Veliko število letal je bilo v teh šestih mesecih vojne uničenih ali pa vpljenih. Posebno velike so izgube na francoski in angleški strani. Saj so Angleži o priliki svojega ponesrečenega sunka na nemško obalo izgubili štiri letala naenkrat, in ko so bile nemške čete svoj čas zasedle Reims, so vplenile ondi cel letalni park, čegar vrednost se je cenila na milijon mark.

Koliko stane letalo? »L' Aerophile«, strokovno glasilo, piše: Cene zračnih vozil so različne in se ravna po velikosti in dobroti letala. Najdražji dvokrovnik s 100 konjskimi silami stane krog 45.000 K, najboljši enokrovni je pa mogoče napraviti že za 30.000 K. Seveda ima samo 60 konjskih sil. Da pri ceni ne odloča samo motorjeva moč, priča dejstvo, da imajo enokrovniki s 50 do 80 konjskimi silami enotno ceno 20.000 K. Najcenejši dvokrovnik stane 12.000 K, a ima samo 25 konjskih sil. Brez motorja stane letalo povprečno 10 do 15 tisoč kron, z motorjem približno še enkrat toliko.

Prav poceni letala še torej niso, a še mnogo dražji so zrakoplovi. Za zrakoplove je potreben mnogo dražji material, pa tudi mnogo večji so. Tako se stroški za posamezen Zeppelinov zrakoplov ne računajo na deset- ali stotisoče, marveč dosegajo milijon mark.

ujemajo z onimi teritorialnih nezgodnih zavarovalnic. Pravila novega zavoda je objavila »Wiener Zeitung« dne 25. julija; odredba z dne 15. decembra 1914 pa objavlja predpise glede razsodišč pri nezgodni zavarovalnici za rudarje. Določeni so za Avstrijo osem krajev za taka razsodišča, in sicer: Dunaj, Moravska Ostrava, Mostec, Brno, Gradec, Celovec, Trst, Krakov, Drohobič. Zadnji sedaj ne pride v poštev, ker so to ozemlje zasedli Rusi.

S cesarsko naredbo z dne 25. junija 1914 je bil spremenjen zakon o penzijskem zavarovanju zasebnih nastavljenecov. Zavarovalno dolžnost naredba točneje določa; osebe, ki ne plačujejo nikakršnih prispevkov tudi nimajo nobenih pravic do zavarovalničnih dajatev, dočim so imele prej tudi sicer pravico. Čakalna doba za invalidnost in rento za svojce se je skrajšala od desetih na pet let, seveda je renta za ta primer znižana na dve tretjini polne rente. Najvišja starost za polno rento za ženske nastavljenke je znižana na 65 let. Dalje se dovoljuje zavarovancem prostovoljno varovanje zavarovanja. Če namreč preneha zavarovalna dolžnost, si tisti, ki so bili zavarovani najmanj deset let, ohranijo svoje pravice, ako dalje plačujejo malenkostno pristojbino. Tudi to naredbo je izdalo ministristvo na podlagi sklepov, ki jih je napravil parlament. Gosposka zbornica ni imela več prilike, da bi bila rešila ta zakon.

Naredba z dne 6. julija 1914, drž. zak. št. 143, je znova uredila obrate, ki so podrejeni zavarovanju zoper nezgode, po nevarnostnih razredih. Ta ureditev se izvrši vsako peto leto, zadnjič so bili urejeni nevarnostni razredi leta 1909, sedanja ureditev pa bo veljala do leta 1919. Ta ureditev daje vsakokrat povod podjetniškemu časopisju, da izraža svojo nevoljo, če uvršča vlada one obrate, v katerih se dogaja več nezgod, v višje nevarnostne razrede, a zamolči, da se uvrste oni obrati, ki izkazujejo manj nezgod, v nižje. Mnogo podjetniških krogov celo izraža željo, da naj bi se nezgodno zavarovanje sploh odpravilo ter nadomestilo z ubožnimi podporami.

Naredba, ki ni utemeljena v § 14. državnega osnovnega zakona, je ta z dne 26. maja 1914 glede ustanovitve posebnega obrtnega nadzorništva za gradnjo vodnih cest s sedežem v Krakovu.

Po odredbi mobilizacije dne 28. julija je zaradi vojnih dogodkov minil ves interes za socialno politiko. Vsekakor pa moramo potrditi, da so tudi v tem strahovitem času izšle posamezne naredbe, ki imajo socialnopolitičen pomen, ker skušajo omejiti izkoriščevalne prakse posameznih sebičnih elementov. Omenjamo na primer omejitve izdelovanja žganja iz nekaterih pridelkov, dalje naredbi glede podraževanja in kupičenja živil.

Omenjati nam je tudi naredbo z dne 19. septembra glede ustanovitve vojne posojilnice in ono z dne 16. oktobra glede izjemnih določb za pospeševanje stavbe. Država je s tem posegla na gospodarsko polje, ki ga je doslej gojila samo zasebna lastnina. To naj bi država tudi v mirnem času nadaljevala v splošen prospah.

Naredba z dne 9. oktobra glede opustitve carine bi bila bolj vplivala, če bi bila izišla že prej. Isto velja za določitev najvišjih cen za žito in moko.

Nasprotje med zasebnimi interesi in med onimi skupnosti se še ni nikdar in nikjer tako jasno izražalo, kakor prav sedaj med svetovno vojno. Sedaj spoznavamo, kako velik pomen ima solidarnost, in sicer ne samo na bojišču pred sovražni-

kom, marveč tudi v življenju družbe kot gospodarske enote. Delavci so vedno naglašali princip solidarnosti, odkar so spoznali potrebo organizacije, in za to načelo se bodo borili tudi v bodočnosti.

Konstantinopel in Dardanelle.

Konstantinopel ali Carigrad je glavno mesto turškega cesarstva. Imenovali so ga tudi Bizanc, Turki pa mu pravijo Štambul. Zlasti je bil Bizanc važno mesto v rimski in cerkveni zgodovini.

Konstantinopel leži ob morski ožini, ki veže Egejsko (del Sredozemskega morja med Grčijo in Malo Azijo) in pa Črno morje. Ta morska ožina tvorijo pravzaprav trije deli. Če hočemo priti iz Črnega morja v Egejsko morje, moramo najprej skozi Bospor, da pridemo do Carigrada. Jugozahodno od Carigrada se ožina precej razširi in ta del ožine imenujejo Marmarsko morje. Na jugoizhodnem koncu Marmarskega morja, ki je okolo 120 km dolgo in 70 km široko, pridemo v ožino Dardanelle. Na evropski, to je na severozahodni strani meji na Dardanelle polotok Gallipoli, na izhodni strani pa obrežje Male Azije. Obe obrežji v Dardanelah sta močno utrjeni. Izhod iz Dardanelle je v Egejsko ožiroma Sredozemsko morje.

Lega sultanove prestolice nam že pričča, da ima Carigrad velik vojaški, politički in trgovinski pomen. Carigrad leži ob važni poti, ki vodi v južnoizhodno Evropo, v Kavkazijo, Transkavkazijo in severno Anadolijo. V Črno morje se stekajo reke, ki so za notranji evropski promet jako važne. Izliva se v Črno morje Dunava, ki je plovna od Regensburga na Bavarskem; ob njej se nahajajo dežele avstroogrške monarhije, ob spodnjem teku pa Srbija, Bolgarija in Rumunija. Enako se izliva v Črno morje Dnjeper, najvažnejša vodna cesta jugozahodne Rusije; po njem se je vršila trgovina že od nekdanj celo do severnega Izhodnega morja do izliva reke Dine. Don se izliva v Azovsko morje, ki je del Črnega morja, in v ozemlju te reke je znani ruski državnik Witte z vsemi pomočki novega merkantilizma v čudovito kratkem času ustanovil jako dobro razvito železno industrijo; Don je spojen po prekopu z največjo rusko reko Volgo, ki se izliva v Kaspiško morje. Rusko železništvo je malo razvito, zaradi tega je še vedno najkrajša in najpripravnejša pot po Črnem morju v vse južnoizhodne evropske pokrajine in Azijo, Kavkaz in Armenijo, nekako utrjeno planoto, ki strategično obvladuje vse ozemlje Male Azije tja do Perzijskega zaliva.

V kogar posesti je Konstantinopel, tisti je gospodar v izhodnem Sredozemskem in Črnem morju. Ugodna lega mesta je nastala leta 330. po Kr. rimskega cesarja Konstantina, ki je znan kot prvi kristijanski vladar, da je premestil svojo prestolico iz Rima v Bizanc. Po tem svojem pospeševalstvu je dobilo mesto tudi ime Konstantinopel (Konstantinovo mesto). V srednjem veku je bil Bizanc sedež grških cesarjev, ki je pospeševal zlasti italijansko trgovino z Orientom. Sredi 15. stoletja je pridrl iz sibirskih planjav turški pastirski rod in si osvojil mesto ter strahovito vznemirjal več kristijanski svet. Turki so osvojili balkanski polotok, podunavske dežele z Ogrsko vred ter Črno morje z vsemi obrežnimi pokrajinami. Leta 1683. se je šele izvršil preobrat. To leto so oblegali Turki drugič Dunaj, a so bili krvavo premagani. Cesarске čete so odstranile zopet polumesec s

peštanskega dvora ter so preganjale Turke daleč v Srbijo. Nikjer se ni mogla desorganizirana turška armada uspešno upreti cesarskim četam, ki so bile dobro izvežbane in so jih vodili izkušeni vojskovodje kakor princ Eugen in drugi. Avstroogrška je tedaj v svoji heroični dobi uspešno zlomila agresivnost izlama.

Do konca 18. stoletja je bil ta boj proti Turkom upoštevana tradicija avstrijske politike. Ob tem času pa je nastal nov preobrat: uveljavila se je potreba obstoja Turčije. Toda to ni bila samo kaka kaprica posameznega diplomata, ki rad nasprotuje. Prodiranju Avstrije proti Konstantinoplu se je pojavil močan konkurent in proti njemu se je morala Avstrija zvezati s sultanom in se braniti.

Neštetokrat so že prorokovali Rusiji veliko svetovno-gospodarsko bodočnost. Pravijo, da ima neizmerne mineralne zaklade ter da nudi prebivalstvo, ki šteje 170 milijonov ljudi ogromen trg. Vendar pa te trditve niso popolnoma utemeljene. Veliki zakladi, ki jih ima ruska zemlja, se preceňujejo; ne upošteva se na primer v Uralu velika oddaljenost med skladi premoga in železnih rud ter dolgotrajnost intenzivnega razvoja notranje ruske trgovine in zlasti — neugodna geografska lega Rusije nima nikjer proste poti do morja. Vsekakor ima prosto pot za plovbo od Arhangelska ob izlivu Dvine v Belo morje (v Severnem morju) okolo Severnega rtiča pa v Atlantskega oceana, toda po tej poti je redoma mogoče ploviti le od meseca maja do oktobra.

Enkrat bi se bila Rusiji že skoro uresničila želja. Peter Veliki, ki je dvignil rusko državo do evropske velesile, je prisilil Švede v dvajsetletni vojni, da so mu odstopili Livlandijo, Estlandijo, Ingermanlandijo in del Finske. V trajen spomin na to zmago je ustanovil ob izlivu Neve v finskem zalivu leta 1703 Peterburg. Dokler je bila Nemčija političsko razkosana, vojaško nesposobna, je bilo mogoče prihajati nemoteno iz ruskih pristanišč v Izhodnem morju v Atlantski ocean, toda danes ne more po tej poti zaradi min nobena vojna ladja, noben trgovski parnik s svojo zastavo, nobena trgovska ladja z vojnim materialom. Izhodno morje je danes nemško morje.

Obenem ko si je skušala Rusija v Izhodnem morju pridobiti pot do morja, se je trudila, da si tudi v južni in centralni Rusiji prisvoji kako pristanišče. Vojna Petra Velikega proti Turčiji je potekla neugodno. Toda carica Katarina II. iz rodu Holstein-Gottorp je izvršila njegov testament. Prisvojila si je severni del Črnega morja. Od Petra Velikega pa do danes velja boj proti Turkom kot boj za Črno morje in za Bospor, ki je ključ do njega ter Dardanelle. To vprašanje je takorekoč bistvo ruske politike na jugu. V 19. stoletju je imela Rusija štiri velike vojne s Turčijo. Nje čete so prodrle prav pred vrata Konstantinopla. Toda uspeh ni bil primeren žrtvam. Avstrija se je bala Andrejevega križa na Aja Sofija, bala se je, da jo oklene Rusija na severu, izhodu in jugoizhodu in tudi Anglija je smatrala do 20. stoletja Rusijo kot nevarno konkurentinjo v Aziji. Šele rusko-japonska vojna je poučila angleške državnike, da si Rusija Indije ne more osvojiti, ker je to političsko nemogoče. Od tedaj se je tudi spremenila angleška politika napram Rusiji. Desetletja se je bala Anglija, da bi prišel Konstantinopel v ruske roke, ki bi potem utegnil postati izhodišče ruski mornarici za operacije proti Sueškemu prekopu. Od takrat je tudi ve-

ljalo načelo »Balkan balkanskim narodom«, ki pa danes za Angleže nima nobenega pomena več. Toda leta 1854, ko je napadel Turčijo Nikolaj I. prav iz malenkostnega vzroka, so še imeli Angleži tak strah pred Rusi, da so poslali svoje brodograditelje s francoskim vred v Črno morje ter uničili pri polotoku Krim rusko črnomoško brodogradnjo, v Sebastopolu pa so izkrcali čete ter prisili mesto, da se je vdalo. Krimska vojna je nehala l. 1856. z eklatantnim porazom Rusije. Enako stališče je zavzemala Anglija v zadnji rusko-turški vojni leta 1877./78., ki je pravzaprav vničila evropsko Turčijo. Anglija in Avstro-Ogrska sta protestirali in na berlinskem kongresu je morala Rusija skleniti mnogo mileje mirovne pogoje kakor jih je nameravala. Anglija je dobila takrat otok Ciper v upravo in na obljubo, da bo čuvala turške azijske pokrajine pred ruskim napadom. Danes je Anglija otok Ciper anektirala ter ga porablja kot operacijsko bazo za angleško-francosko brodogradnjo, ki namerja vdreti v Dardanelle.

Nemčija v prejšnjih dobah sploh ni imela nobenega stika s Turčijo. Šele v novjšem času je jela pridno nalagati svoje kapitalije v evropski in azijski Turčiji. V tem so pa opazile Francija, Anglija in Rusija nevarnost, da jim Nemčija izpodkopa vpliv. Skoro noben večji politički spor v zadnjih desetletjih ni bil brez tega orientalskega vprašanja. Sedaj po balkanski vojni so se mirovne obravnave tako ugodno razvijale, da so državniški bilj večinoma mnenja, da se političko gospodarska interesna skupnost med Nemčijo, Francijo in Anglijo uredi mirno. Tedaj pa je nastala svetovna vojna, ki je uničila vse nade.

Zaplemba žitnih zalog v Nemčiji.

V sedanjem vojnem času jako treba varčevati z živili, da jih ne bo nedostajalo, če bo vojna trajala še dalje časa. Vse države so prepovedale izvoz žita, zaradi tega si pridobivata zlasti Nemčija in Avstro-Ogrska jako težko žita iz inozemstva. Žita je doma še precej, toliko, da bi ob varčevanju zadoščalo do nove žetve. Nemška vlada pa je uvidela, da prebivalstvo premalo varčuje z živili, in je sklenila zapleniti vse žitne zaloge ter urediti porabo po določenih predpisih.

Zvezni svet Nemčije je izdal dne 25. t. m. posebno naredbo, s katero uredi promet z žitom in mesom. Po tej odredbi zapleni država s 1. februarjem t. l. vse zaloge pšenice, rži kakor tudi ovsa in ječmena. Vsak, kdor ima večje zaloge takega žita, je dolžan to naznaniti oblasti. V svrhu preskrbljevanja prebivalstva se ustanovi osrednji državni odbor. Prodaja pšenične, ržene, ovsene in ječmnove moke je v trgovskem prometu prepovedana od 26. pa do 31. januarja, in sicer zaradi tega, da se dožene množino žita v zalogah ter uredi razpečevanje potom državne posredovalnice. Obenem naroča naredba večjim občinam, da se založe z nepokvarljivim blagom.

Državno ministrstvo pravi, da se je moralo odločiti za ta korak, da prepreči krmljenje živine z žitom. Vlada je videla samo dve poti: ali izredno podražitev žita, ali pa zaplenitev vseh zalog žita in pametno razdelitev med občinske zveze sorazmerno s prebivalstvom. Vlada si je izbrala to pot, ker hoče preprečiti druginjo, ter da bi sovražniki izstradali Nemčijo. Ta ukrep daje garancijo, da bo lanski pridelek zadostoval do bodoče žetve.

Tudi Avstrija se peča s tem vprašanjem, vendar pa doslej še niso ukrenili v tem smislu odločnega koraka. Ogrska vlada je pa že izdala naredbo, po kateri bo nadzirala prodajo žita in moke.

Protest Američanov proti dobavljanju orožja iz Amerike.

Neprestano dobavljanje vojnega materiala iz Amerike očitno podaljšava sedanjo vojno. Zlasti si pa Zedinjene države s to trgovino, kljub trenutnemu dobičku, prav mnogo škodujejo gospodarsko in kulturno za bodočnost. Da bi se to zalaganje z orožjem potom ameriških firm preprečilo, se je že početkom decembra ustanovil v Evropi poseben odbor »American Protest Committee«, ki zbira po vseh evropskih državah podpise Američanov, da protestirajo proti dobavljanju orožja iz Amerike. Na Nizozemskem, Danskem, Švedskem, Norveškem, Španskem, v Italiji, Avstro-Ogrski in Švici zbirajo te podpise posebni odbori.

Mnogo teh protestov so Američani že poslali predsedniku Zedinjenih držav. V njih izražajo svojo najsrčnejšo željo, da to dobavljanje moralnega orožja preneha. Protest je odbor poslal nad 7000 osebam in družbam v Zedinjenih državah, državnemu tajniku Bryanu in vsem članom senata ter poslanske zbornice, guvernerjem, škofom, univerzitetnim profesorjem itd., nad 2000 nevtralnim časnikom, vsem ženskim društvom, mirovnim družbam, trgovskim zbornicam in drugim. Podpise zbira odbor tudi v Zedinjenih državah.

Protest pravi med drugim: »Nikdar v zgodovini narodov ni nobena dežela sprjela tako ogromnih naračil in jih izvršila kakor sedaj Amerika, da omogoča nadaljevanje evropske vojne. Ali Vam je to znano? Kje so naše mirovne družbe? Kje so naše ženske organizacije? Kje naše cerkvene občine? Mednarodne trgovinske razmere med našo domovino in Evropo so bile pomembne in prijateljske. Mi protestiramo proti uničenju teh razmer na ljubo posameznikov. Ali si naj nakopljemo zaradi trenutnega dobička, ki ga imajo posamezniki, neizbrisno sovraštvo bodočih rodov? Rodovi ne bodo mogli pozabiti sramote, ki si jo nadevamo! Na strahovitih bojiščih umirajo ljudje za svoje ideale; in mi pa da ne bi mogli delovati in žrtvovati za svoj ideal, za dobro ime Amerike? Mi protestiramo proti uničenju ameriške integritete, ameriškega trgovinstva, ameriške varnosti, ki mora priti zaradi tako enostranske nevarnosti v nevarnost. Ne protestiramo samo v interesu Amerike, nego predvsem v imenu človečanstva proti temu, da bi naša dežela pospeševala trajanje te vojne.«

Evropski Američani protestirajo prav odločno torej proti svoji domovini zaradi dobavljanja orožja za Evropo. Protest ima gospodarsko ozadje. Protestanti imajo, kakor nam je znano iz časopisnih poročil, tudi v Ameriki precej pristašev. V interesu blagega miru ter kulturne in gospodarske boljše bodočnosti želimo tudi mi protestu uspeh.

Novi nezgodni vzroki

Pri preiskavi po nezgodi poškodovanih delavcev igra pretiranost (aggravacija) ali pa občutljivost ponesrečencev vedno neko ulogo. V vseh takih primerih

v katerih se ne da dognati zunanje nezgodne posledice, ter se mora zanašati zdravnik samo na povedbe preiskovanca, pride zdravnik nehote na zgoraj navedena momenta. Izkušnje v nezgodni medicini so pokazale, da se večkrat pripete nezgodne poškodbe, ki jih ni mogoče dognati po zunanjih znakih. Taki ponesrečenci se morajo navadno dolgo potegovati za svojo rento, preden jo dobe.

Kako težko marsikateri delavec dožene svojo pravico do nezgodne rente, prikazuje tožba delavca, ki se mu je odrekala pravica do rente. Preiskovali so ga štirje zdravniki in slednjič mu je vendar bila prisojena renta. Ta delavec je moral še z nekim tovarišem meseca oktobra 1913 nesti štiri cente težak kos železa. Naenkrat izpusti njegov tovariš, mlajši delavec, konec železa, tako da je cela teža železa s silno močjo padla na rame drugega delavca. Ta (tožitelj) se je zgrudil pod silnim pritiskom železa; prevzdignil se je, pa je zopet kmalu okrevaval. Za nekaj časa je pa delavec jel bolehati. Bolel ga je zlasti križ in leva rama. Ker je bil pred ono nezgodo zdrav, krepak mož, je bil takoj mnenja, da so bolečine posledica nezgode ter je zahteval od zavarovalnice primerno odškodnino. Poklicana zadruga je zavrnila zahtevek, češ, da to sploh ni nezgoda, ki bi opravičevala do odškodnine. Ker se ni dalo nezgode, ki so jo pričle potrdile, utajiti, se je sklicevala zavarovalnica na to, da po poteku karenčne dobe ni bilo v tem primeru nobenih nezgodnih posledic. Ta izjava zavarovalnice se je naslanjala na izpovedbe zaupnih zdravnikov. Nato se je imel pečati s to nezgodo višji zavarovalni urad (brandenburški). Najprej je vprašal zdravnike za mnenje, in sicer je izjavil prvi zdravnik, da ne najde za subjektivne podatke tožiteljeve nobene objektivne podlage; le srednja slabost živčevja je bila omenjena v izpovedbi, ki pa jo je ponesrečenec imel že pred nezgodo. Drugi medicinski strokovnjak je dognal pri ponesrečencu nevrastenijo, toda da bi bila ta posledica nezgode, pa ni mogel dognati in je podal izjavo — mislil si je previdnost je mati modrosti —, ki niti ni potrdila, da bi utegnila biti nezgoda v zvezi z njo. Šele tretji strokovnjak je izjavil, da je dognana nevrastenja v zvezi z nezgodo. Poslednjemu mnenju se je odkrito pridružil tudi sodniški zdravnik. V svoji izvedenjski izjavi pravi, da trenutna obremenitev, kakor pravi tožitelj, ki jo je povzročilo padajoče železo, utegne povzročiti živčno bolezen tudi pri človeku, ki je bil prej sicer zdrav, ker se mora telo nepričakovano preveč upreti trenutni sili. Temu mnenju se je pridružil tudi razsodišče in je dovolilo tožitelju 25-odstotno rento. Utemeljilo je razsodišče svojo razsodbo s tem, da ima tožitelj pokvarjeno živčevje zaradi nezgode, ki se mu je pripetila.

Svetovna vojna.

Na južnem bojišču ni beležiti posebnih dogodkov. Samo en dan so avstrijske ladje obstreljevale Lovčen v Črnigori. Razentega je še omenjati, da Rusija prav pridno oskrbuje Srbe z živili in strelivom, ki je prevaža po Črnem morju in potem po Donavi v Srbijo. Imajo pa doli sedaj tudi hudo zimo.

Drugače se pa razvija bojevanje na severnem bojišču, kjer so se vršili dalje časa le artiljerijski boji. Tudi tam je precej ostra zima, ni pa vobče preveč snega na Poljskem, nasprotno pa je zapadel v Gali-

ciji in Karpatih debel sneg. Toda te vremenske razmere niso ustavile vojevanja. Avstrijske čete so zopet osvojile Ušoški prelaz, ki so mu bili Rusi gospodarji od 1. januarja. Pot v Turko je zopet odprta, kar bo zlasti olajševalo nove operacije. Pri Lupkovskem sedlu še vedno trajajo boji. Avstrijske čete so prodrle ob Usoškem prelazu že na gališko ozemlje. Rusi ojačujejo svoje čete in bodo tam najbrže prav kmalu ljuti in dolgotrajni boji.

V zahodni Galiciji ni bilo večjih bojev, pač pa so se vršili v Bukovini ljutejši boji, kjer so Avstrijci dosegli večjo zmago pri Jakobenu ter zavzeli Kirlibabo. Ta dogodek pomeni takorekoč konec sedanje ruske ofenzive v izhodnem delu monarhije.

Na Poljskem je omenjati zlasti nemško in avstrijsko ofenzivo v ozemlju Bzura-Ravka in ob Nidi. Tam so hoteli Rusi prodirati proti Šleziji ter priti tudi pred Krakov. Ruska armada je sicer ostala v svojih pozicijah, vendar je pa morala v defenzivo.

Večji boji se vrše v Izhodni Prusiji. Rusi zbirajo visoko severno od Varšave večje čete. Pričeli so ofenzivo proti Nemcem, ki ima najbrže ta namen, da odvrne nemške čete od Varšave. Mejo med obema armadama tvorijo Mazurska jezera in potem črta jugozahodno proti Tornu. Tudi Nemci so zbrali v teh pokrajinah večje čete, vendar so pa ti boji najbrže le postranskega pomena. Pred Varšavo mirujeta domala popolnoma obe armadi.

Dne 24. t. m. se je vršila v Severnem morju ne daleč (120 morskih milj) od otočja Helgoland morska bitka, v kateri se je potopila nemška oklopna križarka Blücher in pa angleška križarica Indomitable. Bojne ladje so bile tudi sicer poškodovane. Angleži so se umaknili.

Značilno v tej svetovni vojni je zlasti to, da so začele vse države operirati sedaj s podmorskimi čolni. Tako je bilo pri Helgolandu, tako je v Izhodnem morju proti Angliji in v Rokavovem kanalu med Dovrom in Calejem, pa tudi pred Dardanellami in v Črnem morju.

Na zahodnem bojišču divjajo zadnje tedne večji in manjši boji. Zlasti hudi spopadi so se vršili v Argonskem lesu in pa v Vogezih. Večje bitke so se vršile ob St. Mihielu južno od Verdina ter na Flanderskem, kjer se je vršil artiljerijski boj. Sedanjí boji se vrše skoro izključno ob kanalu. V sev. delu niso mogli Nemci prodrati, v južnem delu so pa dosegli popoln uspeh, tem, da so z naskokom vzeli 1100 metrov dolgo bojno črto ter zasedli dve močni oporiščini. Pri naskoku so ujeli 3 častnike, 110 mož, 1 top in 3 strojne puške. Pri Craone so Nemci ujeli 865 mož ter zajeli 8 strojnih pušk in mnogo vojnega materiala.

Po najnovejših poročilih so Angleži te dni izkrcali v francoskih pristaniščih zopet okolo 100.000 angleških čet.

Francija in Anglija se, po teh poročilih soditi, pripravljata naše hujšo ofenzivo nego je bila zadnja. Vprašanje je le, v koliko bo uspela. Angleži v svoji ošabnosti celo izjavljajo, da se vojna niti začela ni, marveč se prične šele meseca marca.

Turške operacije v Kavkaziji so se popolnoma ustavile, ker jih ovira vreme. Tudi Rusi so opustili svoj pohod proti Erzerunu. Iz Perzije so se morali Rusi popolnoma umakniti, kjer so si nakopali grozovito sovraštvo prebivalstva.

Angleži so poskusili pri Aleksandretu v Mali Aziji (severozahodno od Cipra) izkrcati vojaštvo, toda so morali to namero opustiti, ker so jih obstreljevale turške o-

brežne baterije. Afriški mohamedanski sedje so na več krajih prestopili egipčansko mejo. Ni pa nobenih važnejših poročil od tam.

Domači pregled.

Spremembe v ministrstvu? Mnogo so pisali časniki o nameravanem odstopu avstrijskega ministrskega predsednika grofa Stürgkha. Novejša poročila pa pravijo, da Stürgkh ostane na svojem mestu, pač pa bo odstopil skupni finančni minister Bilinski. Ta vest je verjetneja. Bilinskemu bo sledil najbrže kot finančni minister kak Poljak ali pa Oger, Bilinski pa bo nastopil v avstrijskem ministrstvu kak drug portfelj.

Avstrijski prestolonaslednik nadvojvoda Karl Franc Jožef je obiskal te dni nemškega cesarja in glavni stan nemške armade. V Nemčijo je bil šel začetkom tega tedna tudi zunanji minister Burian.

Petrolej postane cenejši Petrolej se je bil jako podražil. V ljubljanskih trgovinah je veljal ponekod 80 vin. liter. Doselej je bil dovoz otežkočen, sedaj pa je minila ta neprilika. Tako pravijo.

Naročila na krompir sprejema ljubljanska občina še do 6. februarja med 8. in 12. uro dopoldne v magistratnem posloju pritličje desno. Krompir bo prodajala občina po enajst vinarjev kilogram. Magistrat pozneje najbrže opusti prodajo krompirja sploh.

Sladkorni kartel je sklenil, da ne zviša cen sladkorju.

Poslanec Albert Horvatek umrl. V sredo popoldne je umrl socialistični poslanec sod. Albert Horvatek v Mariboru. Pokojnik je šel v kopel, pa ga je zadela srčna kap. Po poklicu je bil učitelj v pok.

Taborišče za vojne vjetnike zgrade med Judendorfo in Gratweinom pri Gradcu. Prostora bo v njem za 20.000 vjetnikov.

Cene živilom na Kranjskem v l. 1728. Leta 1728. je prišel na Kranjsko cesar Karl VI. Naročil je deželnim oblastim, da ne smejo dopustiti nikakršnega podraževanja živil. V ta namen so izdala oblastva poseben tarif in kdor je prekršil tarif so mu zaplenili na prodaj postavljena ali kupljena živila. Taksa (tarif) navaja cene naslednjim živilom: 1 divji petelin 2 gld., 1 star zajec 45 kr., 1 mlad zajec 34 kr., 1 ključnač 5 kr., 1 divja raca 12 kr., 1 prepelica 5 kr., 1 par tolstih kapunov 2 gld., 1 par nepitanih kapunov 1 gld. 25 kr., 1 stara gos 24 kr., 1 mlada gos 15 kr., 1 pitana raca 15 kr., 1 pitana kokoš 17 kr., 1 par piščancev 9 kr., 1 par pitanih golobov 14 kr., 1 kozliček 51 kr., 1 jagnje 40 kr., 1 malo slabejše 34 kr., 1 funt jelenovega mesa 12 kr., druge vrste jelenovega mesa 9 kr., 1 funt srne ali divje kože 12 kr., 1 funt slanine (stare) 9 kr., (nov.) 7 kr., 1 funt masti 12 kr., surovega masla 12 kr., deset jajc 3 kr., 1 cent ščuke 30 gld., 1 cent postrvij 50 gld., krapov 25 gld., 100 rakov (najlepših) 4 gld., srednjevelikih 2 gld., manjših 1 gld. 8 kr. — Tako poroča Valvasor.

Koze. Sanitetni oddelek ministrstva notranjih del razglasa: Od 17. do 23. januarja je bilo v avstrijski državni polovici dognanih 237 slučajev črnih koz in sicer 125 na Dunaju, 11 v Knittelfeldu, 6 pa v Šmihelu pri Ljubnu.

Delavska nezgodna zavarovalnica v Salzburgu je dovolila v svoji načelstveni seji ob svoji 25letnici obstoja 25.000 K v podporo svojcem na bojišču padlih proti nezgodam zavarovanih delavcev. Do enkratne podpore iz tega zneska imajo pravico vdove in sirote onih delavcev, ki so

bili ob vpoklicu v vojsko ali v vojno službovanje pri zavarovalnici zavarovani ter so padli na bojišču, ali umrli za ranami ali za kužno boleznijo. Vdove dobe po 40 K, vsak otrok po 20 K do 15. leta; skupni znesek pa naj ne preseže 100 K za rodbino.

O cenzuri razpravlja sedaj vse avstrijsko časopisje. Dunajska korespondenca »Die Information« piše: »Pritožbe proti cenzuri so splošne in prav je, da se je jelo razpravljati o tem vprašanju. Oblasti pač streljajo daleč preko cilja. Da se ne smejo priobčevati bolj ali manj važne vojaške vesti, je povsem v redu. Da pa se onemogoča razpravljanje o zgolj administrativnih in gospodarskih ukrepih in odredbah, to pač nima nobenega resnega smotra. Takisto ne moremo pojmiti, zakaj se ne smejo priobčevati poročila zunanjih listov. Kar je že enkrat tiskano v Berlinu ali Curihu, v Milanu ali Londonu, pripada celemu svetu in o stvari je poučen že tudi sovražnik. Ta vendar ne bo čakal, da bo stvar tiskana na Dunaju ali v Pragi, ko jo lahko čita v izvorniku. Gr. Stürgkh je obljubil, da se bo zavzel za to stvar, in nadejati se je, da bo njegova intervencija donesla zaželjene sadove.«

Pritožbe proti preizku odmerjenim državnim podporam. Korespondenčni urad objavlja: V zadnjem času se množe slučajji, da pošiljajo svoji mobilizirancev pritožbe radi odklonitve ali preizku odmere državne podpore naravnost centralni oblasti. Ker so po določbah zakona glede podpiranja rodbin mobilizirancev končno veljavne odločitve dotičnih preskrbovalnih komisij, je za izvedbo tega zakona poklicano domobrantsko ministstvo moglo o takih vlogah strank kaj ukreniti samo s stališča svojega nadzornega prava in še to samo v najredkejših slučajjih, dočim se je morala pretežna večina takih vlog odstopiti v poslovanje pristojnim oskrbovalnim komisijam. Te komisije so že pričetkoma vojne dobile ukaz, naj na pritožbe strank svoje sklepe same reasumirajo in znova razpravljajo o dotičnih zadevah. Priporočati je torej, da se takšne prošnje ne pošiljajo centralni oblasti, marveč naravnost dotični komisiji.

Ureditev prostosti poštnine za vojaške osebe. Prostost poštnine za pisemske poštnice pošiljatve za vojaške in na morebiti prideljene civilne osebe, oziroma od njih za časa vojne se omeji s 1. februarjem t. l. izključno na pisemsko-poštni promet z vojskujočo armado. Pisemsko-poštnice pošiljatve na vojaške osebe in morebiti prideljene civilne osebe izven obsežja vojskujoče armade se morajo tedaj primerno frankovati.

Kdaj so vojaška pisma (razglednice, dopisnice) prosta poštnine? Sleherna korespondenca, naslovljena na vojake, je prosta poštnine, ker je v tem slučaju vsaka zloraba poštninske prostosti a priori izključena. Druga pa je s pismi (razglednicami, dopisnicami), ki jih svojcem pišejo vojaki. Da so rečena pisma prosta poštnine, morajo biti pravilno označena, t. j. imeti morajo pečat kateresibodi vojaške oblasti in pa označbo »bojna pošta«. Poštine so prosta tudi vsa pisma, na katerih je pritisnjen pečat bojne pošte, n. pr.: Feldpostamt 307, ali pa pečat vojne ladje. Pripomniti je treba, da je pečat glavna stvar, ne pa zapisana označba »vojna pošta«. Uradni (v tem pogledu vojaški) pečat izključuje sleherno zlorabo poštninske prostosti na škodo poštnega erarja. Sama označba »vojna pošta« je postranskega pomena, ker jo vsakdo lahko zapiše. Če hoče torej vojak, da pride njegovo pismo poštnine prosto naslovljencu v roke, oddati ima pismo skozi svojo vo-

jaško oblast ali urad. Ta bo pritisnil na pismu svoj pečat, pa bo pismo prosto poštnine in adresati ne bodo imeli nepotrebnih izdatkov.

Vpoklic potrjenih črnovojnikov, ki so prosili za oprostitev. C. in kr. vojno poveljstvo je odredilo, da morajo črnovojniki letnikov 1887 do 1890, ki bi bili morali odriniti dne 16. januarja 1915 in katere se je pustilo do rešitve prošnje za oprostitev na njih civilnih mestih, brez-pogojno odriniti dne 1. februarja 1915, in to brez ozira na okolnost, je li bila prošnja za oprostitev rešena ali ne. Istotako se je tudi glede črnovojnikov letnikov 1886 do 1878, katerim je odriniti dne 1., oziroma 15. februarja 1915, odredilo, da je brez ozira na rešitev prošnje za oprostitev mogoče odložiti vpoklic za letnike 1886, 1885 in 1884 samo do 15. februarja, oziroma za zadnjo skupino, to je za letnike 1883—1878 do 1. marca 1915. Preko teh rokov se na nikak način ne sme čakati na rešitev prošnje za oprostitev.

Učiteljstvo v vojni. Avstro-ogrška monarhija šteje okolo 80.000 učiteljev. Nad 20.000 jih je v vojski ter jih je padlo na bojiščih okolo 900. Samo dunajskih učiteljev je 1400 v vojski.

Krepke besede. Artiljerijski stotnik je pisal, kakor je citati v »Arbeiter Zeitung«, ženi naslednje pismo: »... Danes dobiš pravo pismo. Pravzaprav odgovor na tvojo karto, kjer si vprašala za uši. Te so nekaj posebnega. Kakor imate na Dunaju vodovod, tako imamo tu uši. Vsak jih ima. Čemu bi olepšaval? Ene vrste uši ni, namreč na glavah jih nimamo. A v perilu, v odejah, v oblekah jih kar mrgoli. Pišem tako lahko o tem, a verjemi, to ni malenkost. Pri ti priliki še eno prošnjo. Če najdeš tistega časnikarja, ki je dal natisniti lepa pisma z bojišča, kjer je na primer rečeno: »Ha, ali je bil to krasen dan boja, ko smo po šestintrideset ur trajajoči hoji prišli do sovražnika«, ali tistega, ki je pisal: »Ha, kaka slast, ko so leteli šrapneli in razpokali nad nami,« — potem mi jih pošlji sem, da ta dva osla vprežem! Nikakor ne misli, da smo malodušni, ali taka brezstidnost, popisovati, da kriči infanterist, ki je 36 ur v blatu marširal, »ha, kako krasen dan boja!« ali da drugi ne more dobiti dovolj šrapnelov in kriči: »kaka slast, to je vendar preveč! V nas vseh se je tekem časa nabrala že velikanska jeza. Bili smo dolgo časa z Nemci skupaj in vsi smo se škandalizirali, kako polna je rubrika naznanil o zabavah na Dunaju. Tam tulijo ljudje pri šampanju in ostrigah nad nesramnimi dovtipi, tu zunaj pa leže na zamrzli zemlji ubogi mrtvi vojaki in še pokopati jih ni mogoče zaradi neprestane toče krogelj. In ti vojaki so žrtvovali svoje življenje tudi za one! Pa ti ljudje so poslali v dar po tri športne cigarete. S tem so seve dosti storili. Le povej na Dunaju, kako tukaj o tem mislimo.«

Kinematograf Ideal. Spored: Sobota, 30. januarja do 1. februarja: Hude sanje. (Kriminalni roman v 3 dejanjih). Gospodična Piccolo. (Sijajna veseloigra Fran Hoferja z Dorrit Wenxler). Torek, 2. do 4. februarja: Smrtna krogla. (Senzacijska drama v 3 dejanjih). Petek, 5. februarja: Večne priče. (Senzacijska drama v 3 dejanjih).

Varčevati mora človek danes na vseh koncih in krajih, če hoče, da pri sedanjih neznosnih draginjah izhaja. Vsak krajec mora trikrat obrniti predno ga izda. Gledati mora posebno na to, da ne meče stran denarja za slabo blago, od katerega ima na vse zadnje samo škodo in jezo. Kadar rabi kavnega pridata, kupuje zato vsaka naša gospodinja samo Kolinsko

kavno primes, ki jo pozna kot najboljšo blago te vrste. Dobro ve, da mož ne bo godrnjal, če mu postavi na mizo kavo, kateri je pridejala tega kavnega pridata, kajti taka kava je najboljša in najokusnejša. Vsem našim gospodinjam torej prav toplo priporočamo, da zahtevajo v prodajnici vedno izrecno samo Kolinsko kavno primes, ta naš izvrstni domači kavni primatek!

Svetovni pregled.

Tajnik nemške kovinarske zveze Karl Massatsch umrl. V ponedeljek dne 14. decembra je nenadoma umrl v Berlinu tajnik nemške kovinarske zveze Karl Massatsch v 48. letu starosti. Po rodu je bil Avstrijec in je kot rokodelc potoval v Berlin. Tam je sodeloval v strokovni in politični organizaciji. Leta 1900 je bilo razpisano tajniško mesto in zvezni zbor je izvolil Massatscha za tajnika. V petek dne 18. decembra so sežgali njegovo truplo v stuttgartskem krematoriju.

V Turčiji imajo v Ericinjanu v Anatoliji 32 častnikov in 2400 mož ruskih vjetnikov iz bojev v Kavkaziji.

Potresna katastrofa v srednji Italiji je zahtevala po dognanih podatkih 44.000 človeških življenj.

Kabinet Giolitti v Italiji. Proti Italijanskemu kabinetu Salandra narašča opozicija. V kratkem se otvori zbornica in takrat bodo povzročile potresne odredbe in izgredi v Siciliji gotovo burne razprave. Če Salandra tedaj odstopi, mu bo naslednik Giolitti, ki pa je tudi za nevtralnost Italije.

Kneza Trubeckoj je poslala Rusija v Niš, da bo poskušal posredovati med Bulgarijo in Srbijo. V Nišu bo ostal teden dni.

Srbski poslanik pri Vatikanu je postal Mihael Gavrilovič. Poslanik je bil imenovan v zmislu konkordata, ki sta ga sklenila že pred vojno Srbija in Rim, stolica.

Rumunija ostane nevtralna, tako poročajo iz Bukarešta. Med ljudstvom na Rumunskem so nekateri neodgovorni politiki sicer agitirali za vojno, toda vladni krogi, kakor izjavlja ministrski predsednik — so še vedno odločno za nevtraliteto. Rumunija se pa kljub temu pripravlja za vsakršno eventualnost, o kateri pa niti sama še ni jasna.

207 milijonov funtov sterlingov je izdala doslej Anglija za vojno. To je okroglo pet milijard kron.

Spor med ruskim carjem in velikim knezom Nikolajem Nikolajevičem. Razna poročila vzdržujejo vesti, da je prišlo med carjem in njegovim stricem, ki je v sedanjih vojni vrhovni poveljnik ruske vojske do nesoglasja. Napetost med carjem in njim je že prej večkrat vznemirjala javnost. Trdili so takrat in tudi sedaj trdijo, da je Nikolaj Nikolajevič hotel izpodriniti carja ter sam zasesti prestol. Tudi sedanja ruska vojna je njegovo delo. Veliki knez med množico ni priljubljen; car je postal oprezen. Stari veliki knez Nikolaj Nikolajevič bo torej ostal brez krone.

Odločilna bitka v Argonih na Francoskem? V Argonih in Vogezih se zopet vrše ljuti boji. Francoski vojaški veščaki pravijo, da pride tam v bodočih dneh do jako važne in morda precej odločilne bitke. V Alzaciji že dolgo ni bilo večjih operacij, zaraditega je mogoče, da so sedaj pripravljene na nemški in francoski strani za krvav boj.

Demisija portugalskega ministrstva. Na Portugalskem se je notranji boj glede udeležbe na vojni in glede nevtralnosti jako razvil. Med delom častnikov je nastala

la cela revolucija. Vlada je zaraditega demisionirala. Predsedstvo v ministstvu je za sedaj prevzel general Piemont Castro, ter bo opravljal do sestave novega kabineta vse posle. Predsednik je imenoval Castra ministrskim predsednikom vojaštvu na ljubo, nikakor pa Castro ni prijatelj eksperimentov.

Draginja v inozemstvu. Velikanska špekulacija, nedostajanje prevoznih pomočkov in zaraditega zmanjšani uvoz, precejšnje podraženje prevoznine po morju zaradi večjih nevarnosti, ki jih povzroča vojna, je nastala na Angleškem draginja. Od izbruha vojne so poskočile cene najvažnejim živilom za 25 do 50 odstotkov. Kruh se je podražil povprečno za 27 odstotkov. Tudi cene premogu naraščajo dan za dnem. Delavsko časopisje zahteva zaraditega odločno, da naj se določijo kakor za sladkor tudi za druge potrebščine najvišje cene, ali pa naj država zapleni vse zaloge in potem prodaja blago po enotnih cenah konsumentom. — V Avstraliji je pa stvar drugačna. Tukaj je delavska stranka, ki je na vladi od nedavna, najprej dala skleniti zakon, s katerim prepoveduje vsakršno podraževanje; cene morajo ostati tiste, ki so bile pred evropsko vojno običajne. Dasi je Avstralija jako daleč od bojišča, je vendar hotelo mnogo trgovcev izkoristiti ugodno priliko ter zvišati cene živilom. Delavska stranka je to takoj preprečila. V zmislu zakona, da sme zabraniti špekulacije z živili, je zaplenila vlada v Južnem Valesu 140.000 vreč pšenice, ker so se nje lastniki branili jo prodajati po cenah, ki jih je določila vlada. Dalje je vlada naročila državnim trgovskim zbornicam, da odvzamejo vse tisto trgovsko blago, ki bi ga trgovci zadrževali in ne ponudili za kup, ter plača po primernih cenah.

Angleški premogari napovedujejo stavko. Izida o glasovanju rudarjev v Yorkshire niso objavili. Trdi se pa, da je izjavila velika večina, da odpove delo lastnikom rudnikov. Upajo še, da preprečijo stavko premogarjev, a položaj je resen.

Ameriški izvoz žita. »Times« prinaša uradne številke o ameriškem izvozu v decembru. Zlasti je poskočil izvoz živil. Žita se je izvozilo za 11 milijonov funtov šterlingov, prejšnje leto v decembru pa samo za 2 milijona. Razlika znaša tedaj 242 milijonov kron. Pšenice se je izvozilo 28 milijonov bušlov, kar pomeni 500% zvišanje. Francoska je predlanski december kupila samo za 1 milijon, pretečeni mesec pa za 5 milijonov funtov šterlingov (120 milijonov kron). — Angleška je kupila v razmerju 4 : 3, Nemčija pa je kupila samo za 140.000 funtov šterlingov v primeri z 1.5 milijona v decembru 1913. Tudi izvoz v nevtralne države primerno raste.

Zopet obstreljevanje Lovčena. Graški listi poročajo: Po nekem poročilu »Timesa« se je brzojavilo iz Cetinje črnogorskemu generalnemu konzulu v Londonu: Dne 21. t. m. so Avstrijci črnogorske postojanke na Lovčnu z artiljerijo hudo napadli. Ogenj bojnih ladij so podpirali topovi utrdb Rabač, Grabovač in Erayhda. Obstreljevalo se je cel dan. Črnogorci so odločno odgovarjali.

Položaj v Albaniji. Poročila iz Drača trde, da se položaj v Albaniji vedno slabša. Essad paša je osamljen, brani ga le še nekaj mož. Italijanski listi so pred dnevi poročali, da je odposlal Prenk Bib Doda poslaništvo k Essad paši v Drač. Nekaj dni se bijejo siloviti boji med vstaši in Essadovimi pristaši. Uspeh še ni znan, ker so prerezali vstaši brzojavne žice, da ne more Essad paša biti v stiku s svojimi pristaši. V Valoni je popolnoma mirno.

Listnica uredništva in upravištva.

Trbovlje-Doberna. K. Vašega dopisa žal ne moremo objaviti ker podobne kritike v sedanjem času niso dopustne.

Izdajatelj Ivan Mlinar.

Odgovorni urednik Viktor Zore.

Tiska „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani.

Okrajna bolniška blagajna v Ljubljani.

Pisarna: Turjaški trg št. 4, prvo nadstropje. Uradne ure so od 8. zjutraj do 2. popoldne. Ob nedeljah in praznikih je blagajna zaprta.

Zdravnik blagajne	Ordinira		Stanovanje
	dopol.	popol.	
Dr. Košenina Peter splošno zdravljenje	1/211—1/21		Turjaški trg št. 4 v okr. bol. blag.
Dr. Robida Ivan splošno zdravljenje	11—12	2—3	Dalmat. ul. št. 3, pritlič.
Dr. Bock Emil očesne in ušesne bol.	10—12	2—3	Frančišk. ul. št. 4, pritličje
Dr. Demšar Jernej kožne in spolne bol.	Ob sredah in sobotah od 3—5 popol.		Prešern. ul. št. 3, III nadstr.
Dr. B. Ipavc	10.—12. dop.		Mestni trg.

Člani, ki potrebujejo zdravniško pomoč, se morajo zglasiti v pisarni bolniške blagajne, da se jim izstavi nakaznico za zdravnika (bolniško zglasnico); brez te ordinirajo zdravniki le v nujnih slučajih. Troškov, ki nastanejo, kadar zboleli član sam pozove druge zdravnike, da ga lečijo, ne povrne bolniška blagajna. Od blagajniškega zdravnika izpolnjeni bolniški list se mora takoj oddati v blagajniški pisarni. Ob nedeljah in praznikih se ordinira le v nujnih slučajih. Za vstop v bolnico je treba nakaznice. Zdravila se dobe v vseh ljubljanskih lekarnah. Bolniščnina se izplačuje vsako soboto, če je ta dan praznik, pa dan prej od 8. zjutraj do 1. popoldne.

S pritožbami se je obračati do načelnika okrajne bolniške blagajne.

Načelstvo.

Fellerjev rastlinski fluid z znamko

„Elsa-fluid“

Preprečilno sredstvo proti raznim vsled mokrote, prepaha ali prehlajenja nastalim bolečinam nosi to varstveno znamko, katero tukaj kažemo, ne da bi delali neprijetno reklamo, marveč, da bi čitatelje pred ničvrednimi posnemanji obvarovali.

Cenimo vsebinsko te steklenice, ker smo se o izbornem, bolečine odpravljajočem, dobro učinkujočem vplivu zlasti pri revm. tičnih ali gihtičnih boleznih sami prepričali. Seznanite se tudi Vi z njegovim zdravilnim vplivom; vprašajte zdravnika o rabi Fellerjevega fluida, ako ste n. pr. nahodni, hripavi, zaslinjeni ali pa pri drugih indispozicijah.

Krasno osvežujoče oživljuje, žive in muskelje okrepuje so masaže in vsakdanja umivanje s Fellerjevim fluidom z zn. „Elsa-fluid“. V resnici je vedno napraviti pokusno naročitev. 12 malih ali 6 dvojnih ali 2 specialni steklenici franko 6 kron.

Ako si želodec pokvarimo, ako apetit izgubimo, ako čutimo neprijetnost ali gnus, rabimo uspešno Fellerjevo odvajalno Rhabarbara-kroglice z zn. „Elsa-kroglice“. 6 škatlic franko 4 K 40 v. Oba preparata dobimo pristna pri apotekarju E. V. Feller, Stubica, Elsaplatz št. 334 (Hrvatsko).

Rudarji

nabavite si rudarski koledar za leto 1915. V Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Idriji, Velenju, Lešah, Orni, Fohnsdorfu, Ljubnu itd. se ga dobi pri zaupnikih, lahko pa se ga naroča tudi pri Založbi slovenskih delavskih koledarjev v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22. Stane 1 krono.

Kupujte in naročajte pri tvrdkah, ki inserirajo v „DELAVCU“.

Skvarjen je želodec
Koleri odprt,
Kdor pa

vživa,
Zanj ne mara smrt!

Varujte se

ponaredb!

Pristni „FLORIAN“ se dobi edino
od Rastlinske destilacije
„FLORIAN“ v Ljubljani.

Postavno varovano.

UČITELJSKA TISKARNA

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica št. 6.
registrovana zadruga z omejeno zavezo.

Tiskovine za šole, županstva in urade. Najmodernejšje plakate in vabila za .. shode in veselice. ..

Letne zaključke

Najmodernejša uredba za tiskanje listov, knjig, brošur, muzikalij itd. ..

Stereotipija. Litografija.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v

zalogi lastne tovarne

PETER KOZINA & K^o.

Ljubljana, na Bregu št. 20

(Cojzova hiša).

Varstvena znamka.

Cene za moške K 14.—, 17.—, 20.—.
" " ženske " 12.—, 15.—, 18.—.
" " dečke 36/39 " 10.—, 12.—.
" " otroke št. 22-25 26-28 29-31 32-35
K 5.—, 6.—, 7.—, 8.—.

: Garantirana kakovost. :
Cenejše vrste od K 1-50 naprej.

A. & E. Skaberné, Ljubljana

Mestni trg št. 10.

Specijalna trgovina pletenin in trikotaže.

Velika zaloga različnega perila za vojake iz čiste volne in velblodje dlake in sicer: snežne kučme, telovniki, triko jopice, srajce in spodnje hlače, nogavice, sliperji, dokolenice, rokavice, različni čiftniki za vrat, prsa, kolena i. t. d.

Odeje iz velblodje dlake. Tetra perilo. Spalne vreče.

Plašči in predpasniki za strežnice Rdečega križa. Volna za pletenje.

Ivan Jax in sin, Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

Vozna kolesa.

Ceniki se dobe zastonj in franko.

šivalnih strojev

in stroje za pletenje

(Strickmaschinen)

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji Adler.

